

Čarovníky

Čarovník je zhluk alebo trs rozvetvených vetví a konárikov rastúci v korunách listnatých či ihličnatých stromov či kroch bez obvyklej pravidelnosti, alebo inak povedané sú to vady stromov, kedy v ich korunách vyrastajú ich malé dvojčatá. Ich názov je odvodený od nemeckého „Hexenbesen“ (hexe - čarodejnica,) (besen - metla).

Počas zimných mesiacov, sú tmavohnedé až čierne, vyzerajú ako trsy odumretých konárov a podobajú sa vtáčim hniezdam. Na jar a v lete po zazelenaní sa sfarbia do bledozelenej, červenkastej, žltej až hrdzavej farby, čo ich robí atraktívnymi a pútajú pozornosť.

Čarovníky na ihličnatých a listnatých drevinách a kríkov sú zrakovým prejavom hubového ochorenia, spôsobeného:

- hrdzami rodu *Exobasidium* a *Melampsorella*
- mikroskopickými hubami rodu *Taphrina*
- rastové anomálie a metlovitý rast konárikov však môžu spôsobiť aj iní pôvodcovia nákaz, ako napríklad fytoomykoplazmy alebo roztoče

V korunách listnatých drevín, spôsobujú infekcie huby rodu *Taphrina*, ktoré patria do skupiny vreckatých húb a vyznačujú sa tvorbou hormónov rastového typu v pletivách dreveniny a tvorbou spór (reprodukčných buniek) vo vreckách na spodnej strane chorých listov hostiteľskej rastliny (stromov a kríkov).

- V korunách sliviek sa tvoria čarovníky v dôsledku infekcie hubou *Taphrina insititiae*.
- V brezách *Betula* spôsobuje rast čarovníkov huba *Taphrina betulina*
- U hrabu *Carpinus* je to zase huba *Taphrina carpini*
- Jelša sivá *Alnus incana* býva napadnutá hubou *Taphrina epiphylla*
- V starších čerešniach spôsobuje rast čarovníkov huba *Taphrina wiesneri*.

Rast čarovníkov u ihličnanov spôsobujú choroby hrdzí zo skupiny bazídiových húb *Melampsorella caryophyllacearum*, ktoré spôsobuje deformácie konárov jedle *Abies* a smreku *Picea*. Táto huba neprenáša ochorenie na ďalšie ihličnany priamo, ale cez ďalšieho hostiteľa, ako napr. (bylinné druhy rodu *Cerastium* -Rožec, *Stellaria* -Hviezdica), na ktorých tvorí huba spóry druhého a tretieho štádia. Spóry vytvorené na uvedených bylinách môžu infikovať ihličnany a vytvoriť nové čarovníky. Preto sa v korune ihličnanov vyskytuje obyčajne len jeden čarovník, na rozdiel od listnatých drevín, kde ich je vždy viac a rôznej veľkosti.

Čarovníky nespôsobujú náhle odumieranie napadnutých stromov. Ochudobňujú ich však o výživné látky a spomaľujú rast. Silne napadnutá drevenina je oslabená a náchylná na iné choroby a vplyvy počasia (sucho, mráz a pod.), ktoré majú za

následok odumretie oslabeného stromu. . Zber čarovníkov vzhľadom, že nerastú len na spodných vetvách ihličnanov, ale aj vysoko vo vetvách je niekedy komplikovaný. Niektorí zberatelia preto šplhajú v zime po vetvách stromoch.

Čo sa týka vegetatívneho rozmnožovania takýchto čarovníkov, je to rozmnožovanie infikovaného materiálu, kde okrem infekcie hubou nedochádza k žiadnym mutáciám na genetickom základe. Sú to len viditeľné deformácie rastliny spôsobené poruchou rastu v bočných a vrcholových pupeňoch v infikovaných konároch napadnutej rastliny v dôsledku produkcie rastových hormónov hubou. Takéto časti rastliny nekvitnú a nerozmnožujú sa semenami. Sú to choré časti rastlín, ktoré rastú veľmi pomaly a môžu sa umelo tvarovať. Pokiaľ má ale vzhľad čarovníka celý jedinec, ide o genetické mutácie, ktoré sú stabilné a vegetatívnym množením si držia nezmenený stav. Jedná sa teda o geneticky zafixované formy, ktoré sa žiadnom prípade nemôžu považovať za chorobné v pravom slova zmysle. Vylúčené sú ochorenia rastlín v dôsledku napadnutia škodlivými organizmami a nie je známy žiadny prípad, že by sa čarovníkové formy stromov dali "liečiť" systémovými fungicídmi. Často slúžia takéto formy ako východiskový materiál, na výrobu nového typu okrasného stromčeka. Čarovníky možno množiť a zachovávať štepením, pričom si zachovávajú svoj osobitný charakter. Vznikajú tak zakrpatené stromčeky podobné bonsajom, ktoré však ani po vysadení do pôdy nevyrastú do väčších rozmerov. Ich rozmnožené formy sa predávajú v záhradných centrách a škôlkach. Pestujú sa v záhradách, sú vhodným doplnkom vresovísk, skaliek, balkónov alebo terás. Vďaka svojim rozmerom sú ideálne do vonkajších nádob alebo pre úpravu hrobov. Výhodou pestovania čarovníkov je ich pomalý rast, pri ktorom celkom odpadá nepríjemné každoročné trápenie s rezaním a údržbou urastenejších drevín.

Na druhej strane, vďaka hustej korune, pri zvýšenej vlhkosti, horšom prístupe slnka a vetra, alebo nákaze sú v niektorých prípadoch náchylnejšie k rôznym ochoreniam a je potrebné ich v prípade viditeľných problémov (najčastejšie schnutie ihličia) chemicky či inak ošetrovať. Väčšinou ale osobitnú starostlivosť nevyžadujú. Najčastejšou pestovateľskou chybou je pre daný druh nevyhovujúce pH pôdy, ktorý

bráni prívodu živín. Vysoko vrúbľované čarovníky je potreba spevniť. Zaistí sa tak pred zlomením pod váhou snehu. K ich spevneniu postačí dostatočne dlhá tyčka.

V našej ponuke:

Slovenský názov	Latinský názov	Varieta
Jedľa kórejská	<i>Abies koreana</i>	Silberlocke
Jedľa plstnatoplodá	<i>Abies lasiocarpa</i>	Compacta
Jedľa španielska	<i>Abies pinsapo</i>	Aurea
Borievka plazivá	<i>Juniperus horizontalis</i>	Golden Carpet Mother Lode
Borievka šupinatá	<i>Juniperus squamata</i>	Meyeri
Smrek obyčajný	<i>Picea abies</i>	Little Gem Nidiformis
Smrek biely	<i>Picea glauca</i>	Alberta Globe Conica Echiniformis

Zoznam vybraných druhov čarovníkov do záhrad:

Slovenský názov	Latinský názov	odroda
Jedľa biela	<i>Abies alba</i>	'Compacta' , 'Pyramidalis'
Jedľa balzamová	<i>Abies balsamea</i>	'Globosa' , 'Nana' , 'Piccolo'
Jedľa srienistá	<i>Abies concolor</i>	'Archer's Dwarf' , 'Blue Saphir' , 'Compacta' , 'Piggelmee' , 'Violacea' , 'Winter Gold'
Jedľa kórejská	<i>Abies koreana</i>	Blauer Eskimo' , 'Blauer Pfiff' , 'Blue Magic' , 'Cis' , 'Diskus' , 'Frosty' , 'Green Carpet' , 'Kristalkugel' , 'Oberon' , 'Silberkugel' , 'Silberlocke' , 'Silberperle' , 'Silberzwerg' , 'Silver Show' , 'Taiga' , 'Tundra,
Jedľa plstnatoplodá	<i>Abies lasiocarpa</i>	'Compacta'

Jedľa Nordmannova	<i>Abies nordmanniana</i>	'Barabits Compact', 'Golden Spreader' 'Fritsche'
Jedľa španielska	<i>Abies pinsapo</i>	'Aurea', 'Horstmann'
Jedľa vznešená	<i>Abies procera</i>	'Blaue Hexe', 'Jeddeloh', 'Procumbens'
Javor mliečny	<i>Acer platanoides</i>	'Holata', 'Schwedleri Holat'
Pagaštan	<i>Aesculus flava</i>	'Holata'
Céder himalájsky	<i>Cedrus deodara</i>	'Blue dwarf', 'Feelin' Blue', 'Prostrate Beauty'
Cyprušteľ Lawsonov	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Bregeon', 'Elwoodii', 'Elwood's Gold', 'Elwood's Pillar', 'Mini Globus', 'Wissel's Saguaro'
Cyprušteľ tupolistý	<i>Chamaecyparis obtusa</i>	'Juniperoides', 'Nana Aurea', 'Nana Gracilis' 'Spiralis'
Cyprušteľ hrachonosný	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	'Plumosa Juniperoides' 'Tsukomo'
Kryptoméria	<i>Cryptomeria japonica</i>	'Compressa', 'Knaptonensis'

Buk lesný	<i>Fagus sylvatica</i>	'Rohanii', 'Rohan Weeping'
Ginko dvojlaločné	<i>Ginkgo biloba</i>	'Mariken', 'Tit', 'Troll', 'Variegata'
Borievka čínska	<i>Juniperus chinensis</i>	'Pfitzeriana Aurea', 'Pfitzeriana Aurea Sport'
Borievka obyčajná	<i>Juniperus communis</i>	'Berkshire', 'Compressa'
Borievka plazivá	<i>Juniperus horizontalis</i>	'Blue Pygmy', 'Golden Carpet', 'Glomerata', 'Ice Blue', 'Mother Lode', 'Wiltonii'
Borievka šupinatá	<i>Juniperus squamata</i>	'Blue Star', 'Meyeri'
Smrekovec opadavý	<i>Larix decidua</i>	'Corley', 'Globus', 'Pit Van Geet',
Smrekovec japonský	<i>Larix kaempferi</i>	'Cruvis Morchard', 'Blue Dwarf', 'Horstmann', 'Konijin', 'Little Bogle', 'Nana', 'Tunis', 'Stiff Weeping', 'Wolterdingen',
Tamarack	<i>Larix laricina</i>	'Hartwig Pine', 'Newport Beauty'
Magnólia	<i>Magnolia x soulangeana</i>	Vosyka

Smrek obyčajný	<i>Picea abies</i>	'Little Gem', 'Mariae-Orffiae', 'Nidiformis', 'Sonnenberg', 'Wills Zwerg',
Smrek biely	<i>Picea glauca</i>	'Alberta Blue', 'Alberta Globe', 'Arneson's Blue Variegated', 'Blue Planet', 'Conica', 'Echiniformis', 'Gnom', 'Laurin', 'Sanders Blue',
Smrek balkánsky - omorikový	<i>Picea omorika</i>	'Alexandra', 'De Reuter', 'Frohleiten', 'Horstmann', 'Minima', 'Nana', 'Pimoko', 'Schneverdingen', 'Tijn', 'Wodan'
Smrek východný	<i>Picea orientalis</i>	'Barnes', 'Horstmann', 'Skylands', 'Tom Thumb Gold',
Smrek pichľavý	<i>Picea pungens</i>	'Mrs. Cesarini', 'Pali'
Smrek sitkanský	<i>Picea sitchensis</i>	'Silberzwerg'
Borovica ostitá	<i>Pinus aristata</i>	'Sherwood Compact'
Borovica limbová	<i>Pinus cembra</i>	'Blue Mound', 'Pygmae'
Borovica stočená	<i>Pinus contorta</i>	'Spaan's Dwarf'
Borovica hustokvetá	<i>Pinus densiflora</i>	'Alice verkade', 'Henry Bud', 'Jane Kluis'
Borovica Jeffreyova	<i>Pinus jeffreyi</i>	'Joppi'
Borovica pancierová	<i>Pinus leucodermis</i>	'Karmel', 'Schmidt'
Borovica horská	<i>Pinus mugo</i>	'Benjamin', 'Brevifolia', 'Carsten's Wintergold', 'Gnom',

		'Green Shadow', 'Hesse', 'Jacobsen', 'Jalubí', 'Laarheide', 'Mitsch Mini', 'Minimops', 'Mops', 'October Gold', 'Ophir', 'Sherwood Compact', 'Starkl Thomas', 'Sunshine', 'Suzi' 'Varela', 'Wintergold', 'Wintersonne', 'Zundert',
Borovica čierna	<i>Pinus nigra</i>	'Black Prince', 'Helga', 'Jiskra', 'Komet', 'Obelisk', 'Smaragd' 'Spielberg', 'Würstle'
Borovica málokvetá	<i>Pinus parviflora</i>	'Adcok's Dwarf', 'Bergman's Ontario'
Borovica trpasličia	<i>Pinus pumil a</i>	'Draijer's Dwarf', 'Dwarf Blue'
Borovica hladká	<i>Pinus strob us</i>	'Fructata', 'Macopin', 'Nana', 'Radiata'
Borovica lesná	<i>Pinus sylve stris</i>	'Albys', 'Beuvronensis', 'Globosa Viridis', 'Longmoore', 'Moseri', 'Risoul', 'Repens', 'Watereri'
Borovica Thunbergov a	<i>Pinus thunb ergii</i>	'Banshosho', 'Kotobuki', 'Sayonara', 'Thunderhead', 'Yaso Busa
Borovica pyrenejská	<i>Pinus uncin ata</i>	'Grüne Welle', 'Offenpass', 'Paradekissen'
Duglaska tisolistá	<i>Pseu dotsu ga menz iesii</i>	'Fletcheri', 'Garibaldi', 'Holmstrup', 'Merlin'
Dáždnikovec praslenovitý	<i>Sciad opity s vertic illata</i>	'Grüne Kugel'

Tisovec dvojradový	<i>Taxodium distichum</i>	'Minaret', 'Secret'
Tuja západná	<i>Thuja occidentalis</i>	'Malonyana Holub', 'Spiralis Zmátlík'
Lipa malolistá	<i>Tilia cordata</i>	'Green Globe', 'Liko'
Jedľovec kanadský	<i>Tsugacandensis</i>	'Abbot's Pygmy', 'Horstmann', 'Jeddeloh'